

τους ώρες, ζωγραφίζουν εικόνες άπάνω στους τοίχους της φυλακής.

Μ' ός μήν το φαρμακώνομε το γλυκό μας τά- γέρι με λόγια πικρά. Παίζετε, λυγρές μου, παί- ζετε. Πρέπει να παίζετε έσείς. Αφήστε τα κλάματα για τους δόλιους που θα γεννηστε.

Έλα μέσα στο σπίτι. Ας ρίξουμε μια ματιά στ' άρχοντικό του μεγαλύτερου προεστού μας πριν έρθη από την Αγορά και πατήση τις φωνές και κάμη τον κόσμο άνω κάτω. Δεν είναι, λέει, κακός, μόνο που θυμώνει. Θυμώνει, λέει, με τη γυναίκα του σαν άργη το φαει. Να θυμώση με τους προπατορικούς του έχτρους δεν ταιριάζει. Να πιάση Τουρκο και το ζουμί του να βγάλη, βάρβαρο πράμα! Ξεθυμεί- νει λοιπόν με τα λόγια στην κακόμοιρη τη γριά του. Τις γόβες του βλέπω εκεί στην κώχη και τρόμος με πιάνει.

Άγερικό σπίτι κ' ή πάστρα φέγγει πέρα και πέρα. Μαρμαρόστρωτη αλλη στη μέση, το σαλόνι από τη μία, από την άλλη ή τραπεζαρία και στο βάθος οι σκάλες. Παντού χάρη, καλοπάθια και βιός. Παντού τάξη και πάστρα. Έλα να σου δείξω το μαγερείδι, να το καμαρώσης. Αρχίσανε ν' ανάδουν τα φώτα. Αστράφτει το μαγερείδι με τα καθάρια τα πιατικά, με τα γανωμένα χαλκώματα. Οι κάτασπρες οι φουβούδες μήτε κουκκί στάχτη ή κάρβουνο δεν έχουνε γύρω τους. Έδώ είναι τ' άργαστήρι που δου- λεύεται το καλό το φαει, μην τύχη και πεθάνη ο Δημογέροντας από την πείνα και χάρση τ' αντιστύλι του ο τόπος. Δεν τη βλέπω την κερά μας απόψε στο μαγερείδι. Δυό και μοναχές παραστέκονται στις φουβούδες, ή γριά ή παρακώρη και το δεύτερό τους κορίτσι. Το μεγαλύτερο το κορίτσι τους θα το βρούμε άπάνω, στ' αγαπητό της παράθυρο.

Η γριά ή παρακώρη που βλέπεις, είναι τώρα χρόνια που ήρθε σ' αυτό το σπίτι από αντικρινό χωριουδάκι. Πρέπει να είδε και νάπαθε πολλά στον καιρό της. Κοίταξε μάτια μεγάλα και θαμπωμένα, φρύδια πυκνά και μαύρα σα βδέλλες, στόμα συμμα- ζεμένο κι άποφασιστικό, πρόσωπο χλωμό που δέ, το πιάνει μήτε ή άναλαμπή της φωτιάς. Σα μάγισσα φαίνεται, με τη μαγουλίκα της και με την κίτρινη την ποδιά. Καβουρντίζει τα κρεατοκόμματα με μια πίκρα στην όψη της, που λές και μαγερεύει φαρ- μάκι. Κοίταξε τί διαφορά ή κοπέλλα που κόβει τα κωδώνια στο πλάγι της. Είναι ή αγαπημένη του προεστού, γιατί, λέει, του μοιάζει. Έχει τα σταχτε- ρά του τα μάτια και το στρογγυλό του σαγόνι. Μα ε άρχοντας, θαρρώ, δεν μπορεί νάχη και τόση χάρη. Αυτός σαν άνασηκώγη τα μανίκια του να του χύση ή χαδεμένη του να πλυθή, δε θα φεγγοδαλούνε δυό τέτοια μπράτσα άποπάνω από την άσημένα λεκάνη. Έχει, λέει, ή μικρή και την καλοσύνη της μάνας της. Άγια καλοσύνη! Έσού μονάχα σώνεις να στο- λίσης κοπέλλας πρόσωπο! Άγαπᾶ, λέει, πολύ και

τη θειά Γιαννούλα, την παρακώρη. Οι άλλες παί- ζουν και τραγουδούν, κι αυτή τρέχει στο μαγερείδι και βοηθά της Γιαννούλας. Κ' ή γριά την αφήνει, για να τ' άκούγη ύστερα ε άφέντης και να το χαί- ρεται, που ή χαδεμένη του τόκαμε πάλι το κωδω- νάτο.

Την έστησαν τώρα την κατασρόλα. Τώρα το φαει βράζει. Καθίζει στο μαξιλάρι της ή γριά, παίρ- νει τ' άδράχτι της, κ' ή μικρούλα πάντα κοντά της. Κόκτι έχει να της πη ή γριά, και πρέπει να την ά- κούσουμε.

(Άκολουθεί)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΟΝ Κ. ΠΑΛΛΗ

Ο κ. Πάλλης έλαβε το άκόλουθο γράμμα από ένα δήμο της Μακεδονίας:

Δεν είξεύρομεν πώς να γράψωμεν δια να κατα- λάβετε την χαράν μας και την ευγνωμοσύνην προς σάς δια τα βιβλία που μας έστειλάτε, και μάλιστα την Ιλιάδα που οι ξένοι και οι Βούλγαροι την με- τέφρασαν και ήμεις δεν είξεύραμεν τί ήτο. Άλλά δυστυχώς άκόμη δεν έχουν σκοπόν να μας φωτίσουν και μόνον με την γραμματικήν θα μας κάμουν βλά- κας, και ούτε ιδέαν είχομεν περι Πατρίδος, δόξα εις τον Θεόν όπου πρώτην φοράν έφέτος και ήμεις καταλάβαμεν.

Σε παρακαλούμε να μας στείλης και μερικά Ταμπουράς και Κόπανος έως είκοσιν, δια να δώσω- μεν και εις τους άπουσιάζοντας σήμερα εις έκδρομήν.

Διατελούμεν μετά σεβασμού.

Έν . . . . τη 22 Μαΐου 1909.

Οι ευγνωμονούντες

(Άκολουθούν 14 υπογραφές)

Ο κ. Πάλλης έλαβε και το άκόλουθο γράμμα από τον ίδιο δήμο:

Έξοχε πατριώτα,

Ηλθα από ταξίδι εις την πατρίδα μου και παντού ευρηκα βιβλία ιδικά σας, τα όποια διαβά- ζουν με χαράν και αυτοί οι έχθροι μας, Ρωμανισται και Βουλγαρισται, δι' αυτό σας παρακαλώ πολύ να με στείλητε και θα το έχω για τιμή μου και ευγνω-

μοσύνη και μάλιστα εις το μέρος αυτό που ελα μας είναι δύσκολα.

Διατελώ με μεγάλην τιμήν

Έν . . . . τη 26]5]1909.

Από τον ίδιο δήμο ε κ. Πάλλης έλαβε και το άκόλουθο γράμμα:

Έξοχε πατριώτα,

Βεβαίως είγίναμεν ένοχλητικοί, αλλά πάλιν κα- ταλαβαίνομεν ότι ή μεγάλη καρδιά σας και ή για την πατρίδα άγάπη σας είναι μεγάλη, πολύ δε πε- ρισσότερον δια την Μακεδονίαν, και ή όποια τόσα έ- παθε μέχρι σήμερα και είμεθα εις το σκοτός.

Ο λόγος μου είναι να σας παρακαλέσω εν όνό- ματι της Σχολής της πατρίδος μου «Άχρίδος» δια να στείλητε μερικά βιβλία και εις τους μαθητάς.

Διατελώ με μεγάλην τιμήν.

Έν . . . . . τη 23 Μαΐου 1909.

Ο Διδάσκαλος

Ο κ. Πάλλης έλαβε και το άκόλουθο γράμμα από άλλο Μακεδονικό δήμο:

. . . . 15]7]1909.

Άξιότιμε κ. Άλέξ. Πάλλη

Εις Λίβερπουλά

Πήραμε το γράμμα σας των 15 τ' άπερασμέ- νου μήνα, που μας γράφτετε, ότι θα σταληθούν οι χάρτες πὸ την Πόλι και εφκαριστούμε πολύ την ά- γάπη σας. Για τα παιδιγιά του σχολείου μας, έννοια σας, τα σπουδάζομε άπλᾶ, πραχτικά και χαριτω- μένα. Φτάνει πιά, τι μας τύφλωναν ως τώρα με τους σχολαστικισμούς. Μας πέρασαν οι άλλοι χιλιάδες χρόνια κι' έμεις άκόμα κοιμούμαστε βαθιά· αυτοί που λέν, πώς βαστούν τον Έλληνισμό ψηλά, αυτοί μονάχα θα μας παραχώσουν ζωντανούς.

Διαβάζομε την εφημερίδα Σαλονίκης «Νέα Ά- λήθεια» και γλέπομε το κατάρτεγμα για σας· κάμτε πολύ, πολύ χρυσά που κοπανίζετε τους καλογέρους· πώχουν θεμέλιο το «τί θα φάμε και τί θα πιούμε»· άνάθεμα κι' αν τους μέλη πεντάρα για το έθνος. Τους κακοφαίνεται τώρα π' ανοίξαμε λίγο τα μά-τια μας· θέλουν και παρακαλούν ναμαστε αιώνια τυφλοί.

Σας εφκαριστούμε πολύ.

Οι Διδάσκαλοι

(Άκολουθούν 3 υπογραφές)

δεν μπορεί να μην άιστανθεί βαθιά, Ξαναλέω, το ανθρώπινο και να μην ξαφνιστεί από το πλέριο του στίχου και την έκφραστική όμορφιά και δύναμη, που βρήκε ή γλώσσα μας στην τέχνη ενός ποιητή εδώ και τρία τέταρτα σχεδόν αιώνα.

Από την άπειρην έρμιά τα μάτια μαθημένα Χαμογέλασαν κι' άστραφον κ' είπαν τα μαύρα χείλη· «Παιδί στην πόρτα χείρεσαι με τη βοή, που στέρνεις, Μπροστά, λαγέ, στον κνηγόν, κατακαμπής καπνίζεις· Γλάρε, στρειδόφλουτζα ξερνᾶς, άφρό, σαλιγκοκαυκι.» Και τώρα δά, τ' άράθυμο πάτημ' άργοπορώντας, Κατά το κάστρο το μικρό πάλι κντιᾶ, και σφίγγει, Σφίγγει στενά τη σπάθη του στο λοβωμένο στήθος, Π' άργόικα μέσα την καρδιά μεγάλη και τη θλίψη.

Έστησε ε Έρωτας χορό με τον ξανθόν Άπρίλη, Κ' ή φύσις ηῦρε την καλή και τη γλυκειά της ώρα, Και μες τη σκιά, που φούντωσε και κλει δροσιάς [και μόσχους,

Άνάκουστος κελαιδισμός και λιποθυμισμένος. Νερά καθάρια και γλυκά, νερά χαριτωμένα,

Χύνονται μες την άβυσσο τη μοσχοβολισμένη, Και παίρνουνε το μόσχο τους κι αφήνουν τη δροσιά [τους Κι' οἰλα στον ήλιο δείχνοντας τα πλούτια της πηγής [τους. τρέχουν εδώ, τρέχουν εκεί και κάνουν σαν αηδόνια.

Άγγελε, μόνον σ'δίνεις μου δίνεις τα φτερά σου ; Στ'όνομ' Αἰτού, που σ' τά'πλασε, τ' άγγελιδ' τ'ς έρ- [μιας τα θέλει.

Ίδου που τα σφυροκοπᾶ στον ανοιχτόν άέρα, Χωρίς φίλι, χαιρετισμό, ματιά, βασιλίσαις μου! Τα θέλω γώ, να τά'χω γώ, να τα κρατᾶ κλεισμένα, Έδώ π' άγάτης τρέχουνε βρύσαις χαριτωμένας. Κι' άκουα που λέγετε «Πουλί, γλυκειά που ν' ή [φωνή σου!»

Άηδονολάις στήθος μου, πριν το σπαθί οε σήση· Καλαίς πνοαίς παρηγοιά στη βαρειά νύχτα κ' έρημη. Με σᾶς να πέσω ε το σπαθί, κι' άμποτε να 'μαι [πρώτη!

Το στραβό φέσι στο χορό τάνθια σταθι στολίζει,

Τα μάτια δείχνουν έρωτα για τον άπάνω κόσμο, Και στη θωριά του είν' όμορφο το φᾶς και μαγε- [μένο!

Το ξαναλέω, αν αντιγράψω πράματα, που είναι γνωστά κι αυτά κ' ή μεγάλη αξία τους, το κάνω για να φέρω ζωντανότερη μιᾶ ιδέα μιας ποίησης· άνώτερης στη θύμηση όσων θα καταδεχτούν να ρί- ζουν ένα μάτι στις γραμμές αυτές. Ένα μόνο άκόμα· πολύ σύντομο κομμάτι:

ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ ΑΙΜΙΛΙΑΣ ΡΟΔΟΣΤΑΜΟΥ

Στη θύρα την δλόχρηση της Παυτοδυναμίας, Πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα, Σ' άκαρτερούν για να σου πούν πᾶς άρρητες να [φτάσης.

Με την ψυχή τρεμάμενη μες τη χαρά του πόθου, Άχ! σ' έστιανα βασίλισσα σής γῆς ταίς εύτυχίας, Ένώ 'λας ταίς δοκίμαζα κντιώντας τη θωριά σου, Στην πλάνα πέφτω και θαρρώ πᾶς δε θα σου βαρύνη, Παρθέν', από τα χείλη μου, κι' από τα γόνάτα μου.

Υ. Γ. Σὰς στέλνω καὶ γράψιμον τῶν μαθητῶν μου. Ἄν θάχα τὰ μέσα, θάνοιγα ἓνα σκολειὸ πρακτικὸ διὰ τὰ φτωχὰ παιδιὰ τῶν γύρω χωριῶν καὶ ἄς φώναζαν οἱ καλόγεροι.

Ἄπὸ ἄλλο Ἑλληνικὸ δῆμο τῆς Τουρκίας δ κ. Πάλλης ἔλαβε καὶ τὸ ἀκόλουθο γράμμα :

Ἀξιότιμε κ. Ἀλέξιε Πάλλη

Εἰς Λίβερπουλά

Μὲ τὸ ταχυδρομεῖο ἔλαβα τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα με ἐστείλατε.

- 30 Ἰλιάδες
30 Γραφεῖς
10 Ταμπουράδες

τὸ ὄλον 70

Σὰς εὐχαριστοῦμε πολὺ κ' ἡμεῖς κ' ἔλα τὰ παιδιὰ τῶν σκολειῶν μας. Τὸ σύστημα ποῦ ἐπιδιώκετε μᾶς ἀρέζει πολὺ ἀπαλλάσσει τοὺς μαθητὰς ἀπὸ τὸ σκολαστικισμὸ τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικῆς, ἀναπτύσσει τὴν κρίση καὶ συνειθίζει εἰς τὴν ἐφελκτικὸν ἐκμάθησιν τῆς γραφῆς καὶ τῆς ἀνάγνωστος χωρὶς μεγάλο κόπο καὶ βάσανο.

Εἴμεθα τῆς ἰδέας κ' ἔχουμε σταθερὰ ἀπόφασι νὰ ρίψουμε κάτω πλέον τὰ ἐνοχλητικὰ συστήματα καὶ νὰ εἰσαγάγωμε τὰ ἰδικὰ σας τὰ νέα, καὶ ἔχουμε τὴν ἐλπίδα πῶς θάχομε καλλίτερα ἀποτελέσματα διότι καὶ νέους με ὀρθότερα κρίσι θὰ ἔχουμε καὶ με περισσοτέρα ῥώμη καὶ ἀνδρεία. Διότι ἀλήθεια διαβάζουμε στὸ Θουκυδίδη τὸ «φιλοσοφοῦμεν ἀνευ μαλακίας», ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲ μάθαμε ἀκόμη πῶς νὰ φιλοσοφοῦμε χωρὶς αὐτὸ τὸ σκολαστικισμὸ ἀπεναντίας ἓνα μεγάλο, πολὺ μεγάλο κακὸ συμβαίνει εἰς τοὺς δασκάλους τῶν χωριῶν μᾶς. 5-6 χρόνια τὰ παιδιὰ στὰ σχολεῖα με τίποτε ἄλλο δὲν ἔχουν νὰ κάμουν παρὰ μόνον με τοὺς ξηροὺς τύπους τῆς γραμματικῆς, τοὺς ὁποῖους μόλις βγοῦν ἀπὸ τὸ σχολεῖο ἀμέσως τοὺς ξεχνοῦν, κ' ἔτσι ὅλη ἡ ἐργασία πηγαίνει στὰ χαμένα.

Αὐτὸ τὸ μεγάλο κακὸ τὸ αἰσθάνονται καὶ τὸ βλέπουν οἱ δασκάλοι, ἀλλὰ καὶ τί νὰ κάμουν; Θέλουν νὰ τὸ διορθώσουν, ἀλλὰ εὐρίσκονται καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ κλήρου μόλις θελήσουν νὰ ποῦν τίποτε καὶ ἀμέσως παύονται. Σημειώσατε δέ, ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ δασκάλοι εἶνε καὶ ἄνθρωποι πτωχοὶ ἀναγκάζονται λοιπὸν νὰ ὑπακούουν εἰς τὰς διαταγάς τῶν Δεσποτῶν καὶ νὰ βλέπωσι τὸ μεγάλο

κακὸ νὰ αὐξάνη καὶ ἐνθ' ἑλθουν καὶ ἴμφοροῦν νὰ τὸ διώξουν δὲν τὸ πράττου.

Ἡμεῖς ὅμως ἔχουμε μεγάλη τὴν ἀπόφασι με κάθε τρόπο καὶ κίνδυνον ν' ἀκολουθήσωμε τὸ νέο, ἴσιο καὶ καλὸ δρόμο, φθάνει μόνον νὰ ἔχομε μὴ μί-κρὰ ὕλική ὑποστήριξι γιὰ ν' ἀποκρούσωμε κάθε ἐμπόδιο καὶ κάθε κίνδυνον, τὰ ὁποῖα εἶνε δυνατόν νὰ μᾶς φέρουν.

Δι' ὅλα αὐτὰ παρακαλοῦμε, ἂν εἶνε δυνατόν, νὰ μᾶς δοθῆ ἡ ἰδέα σας.

Μένουμε με ἀγάπη καὶ σὰς εὐχαριστοῦμε πάρα πολὺ.

(Ἀκολουθεῖ ὑπογραφή Δασκάλου)

Ἐν . . . . . τῇ 15 Ἰουλίου 1909.

Ι Δ Δ Σ

Σ Α Μ Ο Θ Ρ Α Κ Η

(Τ Ο Ν Η Σ Ι)

Βγήκε σὲ βιβλίον καὶ πουλιέται 2 δραχμὲς στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ». Στὶς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἐξωτερικὸ στέλνεται δίχως παραπανιστὸ ἔξοδο γιὰ τὰ ταχυδρομικὰ.

ΒΓΗΚΑΝΕ

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ

ΤΟΜΟΣ Ε'

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

καὶ πουλιοῦνται στὸ Βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» δρ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΑΜΕΝΑ :

Σὰ λάμπει ὁ ἥλιος — Μία κριτικὴ — Ἐνωσι θὰ πῆ δύναμι — Τρομοκρατία — Μάθησι καὶ λεφτεριά — Ὁ «Συγγραφεὺς» — Ἐπίλογος — Ἐκατὸν πενήντα — Διαγωνισμὸς γιὰ τὴ γλῶσσα 1904 — Ἡ γραμματικὴ τοῦ Ῥοδάκη — Δεφτεριά καὶ μάθησι — Τὸ ἄητό τοῦ Νεεμία — Ἐνα γράμμα — Οἱ παραδες — Διαβάζοντας τὰ Πάτρια Σπερσοῦλες — Ἡ κλωστίτσα — Ἐνα νόσσιμο ἐπιχειρημα — Ἐνισμός — Ταχυδρομὸς, ταχυδρομείο, πόστα — Ἐνας ἔνας — Τί λέγεται γλῶσσα — Ἀνοικτὸ γράμμα — Τὰ βιβλία μας καὶ τὰ περιοδικὰ μᾶς — Ὁ Ἄντρας καὶ ἡ γυναῖκα — Ὁ κ. Η. Krüger — Τὸ φεγγάρι — Ἡ χιμῖα τοῦ λαοῦ — Μαρία Ἐλένη — Καλοσύνη καὶ Διάβασιμα — Ἄγρια λόγια — Ὁ Μεσοσαζέρος Τριάντα χιλιάδες φράγκα χρεοῦ — Πρωτοχρονιάτικο — Ἀγάπη — Πέρα πέρα — Ὁ Νουμᾶς — Γράμμα στὴ Μυριέλλα.

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10

Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12 1/2

Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχομάστε καὶ τρίμηνης (3 δρ. τὴν τρίμηνα) συντρομές.

Κανένας δὲ γράφεται συντρομητῆς ἢ δὲ στείλει μπροστὰ τὴ συντρομὴ του.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

Τὰ περασμένα φύλλα τοῦ Νουμᾶ πουλιοῦνται στὸ γραφεῖο μᾶς στὴ διπλὴ τιμῇ.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στὰ κδόκια (Σύνταγμα, Ὁμόνοια Ἑθν. Τράπεζα Ὑπ. Οἰκονομικῶν, Σταθμὸς Τροχιδρομῶν Ἀκαδημία), Βουλῇ, Σταθμῶς ὑπόγειου Σιδηροδρομοῦ Ὁμόνοια), στὸ κδόκι Γιαννοπούλου (Χαυτεῖα), στὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ἀντίκρου στὴ Βουλῇ).

Στὴν Κέρκυρα, Πάτρα καὶ Βόλο, στὰ Πρακτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων, στὸν Πύργο στὸ βιβλιοπωλεῖο τοῦ κ. Κ. Βαρουξῆ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Τί θὰν τοὺς λέγαμε — Νιότη καὶ παληκαριά — Γιατί δὲν πάει μπροστὰ τὸ Ζήτημα — Ἡ ἀληθινὴ ἀνάστασι.

ἈΝ ἐρχόντουσαν, ἄς ποῦμε, τὰ παληκάρια τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφίαν» στὰ γραφεῖα μᾶς με τέττα λόγια θὰν τὰ χαιρετοῦσε ὁ «Νουμᾶς» :

«Παιδιά,

Ἄπὸ τίς 17 τοῦ Φλεβάρη, ἀπὸ τὴν ἄγια τὴ στιγμῇ ποῦ βάλανε φαρδιὲς πλατιὲς τίς ὑπογραφῆς σας κάτω ἀπὸ ἓνα χαρτάκι, κάτω ἀπὸ μίαν μπόμπα βροντερῆ — ἀπὸ τὴν ἄγια κείνη στιγμῇ ἢ Νιότη ἀρπαξε στὰ παληκαριά χέρια τῆς τὴ σημαία τοῦ Πνευματικοῦ Ξεκλαθωμοῦ τῆς φυλῆς μᾶς καὶ ρήχτικε με ὀρμὴ στὸν τίμιον τὸν ἀγόνα.

«Μὴν κοιτάτε τὸν Παλαμᾶ, μὴν κοιτάτε τὸν Ἰδα, μὴν κοιτάτε τοὺς ἄλλους ἐμᾶς, μικροὺς καὶ μεγάλους, ποῦ κάψαμε ἐπιτέλους τὸ καλίθι μᾶς καὶ πολεμάμε στὴν πόλι με στὴν πόλι τὸ σκολαστικισμὸ. Μὴ μᾶς κοιτάτε ἐμᾶς.

«Ὅσο καὶ ἂ θαμάζετε τίς πράξεις μᾶς, τίποτε δὲν εἶμαστε μπροστὰ σας. Νάνοι εἶμαστε μπροστὰ σὲ γίγαντες. Γιατὶ εἶδατε γίγαντες ἐσεῖς. Ναι, γίγαντες ἀληθινοὶ. Ὅχι μοναχὰ γιατί πατήσατε κάθε πρὸβληψιν κοινωνικὴ, μὰ καὶ γιατί — καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ

Ναι, «ἀτέλειωτη προσπάθεια» καὶ αὐτὸ σὲ καὶ τὰ παραπάνω, συντρίμι εἶναι σχεδὸν τὸ καθέτις, ποῦ μᾶς ἀπόμεινε ἀπ' τὸ ἔργο μᾶς ὀκταετηρίδας ζωῆς, μὰ φαντάζεσαι ὁ κ. Π. Φλ. κάλλος περσοτέρου ἀπὸ τὸτι ἔχει τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ τὰ συντρίμια; Ἀτέλεια βέβαια τῆς ποιητικῆς ἱκανότητος τοῦ Σολωμοῦ, ἂν πράγματις ὅλο τὸ ἔργο τῆς ζωῆς του εἶναι μόνον τὰ συντρίμια αὐτὰ. Ὅμως καὶ με αὐτὴν τὴν ὑπόθεσι, ἓνας ἄλλος ποιητῆς τότε θὰ μποροῦσε νὰ τὸν φτάσει καὶ νὰ τὸν περάσει μάλιστα, ὅταν σ' ἓνα τελειωμένον ἔργο του ἔφτανε τὴν καλλιτεχνικὴν ἀριότητητα τῶν συντριμιῶν, τὸ βάθος τοῦ ἀνθρώπινου, τὴ δύναμι τῆς ἰδέας καὶ τὴν ἐκφραστικὴν συνάμα δύναμι. Μὰ ὁ «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου», τὸ τελειωμένον ἔργον τοῦ Παλαμᾶ, ποῦ ὁ κ. Π. Φλ. βάζει στὸ πλάι τῆς «ἀτέλειωτης προσπάθειας τῶν Ἐλευτέρων πολιορκημένων», πληροῖνε τοὺς παραπάνω ὄρους; Ἐχει τὸ ἴδιο βάθος τῆς ἰδέας, τὴν ἐκφραση τοῦ ἀνθρώπινου, τὴν καλλιτεχνικὴν μορφήν στὸ ἴδιο μέτρο; Πῶς πράγματις μίαν γερὴ ποιητικὴν πνοὴ καὶ δύναμη αἰσθηματος πολλῆ φουσαεὶ σὲ δύο τρεῖς Δόγους, στὸ «Πανηγύρι τῆς Κακάδας» καὶ στὸν «Προφητικόν», καὶ στὸ «Βιολί», πῶς τὸ «Παραμῦθον τοῦ Ἀδάκρου» καὶ ὁ «Στερ-

νὸς λόγος» εἶναι στὸ γενικὸ τοὺς ἀρετὰ καλὰ ποιήματα, θὰ τέρηθη μόνον ὁπιος δὲν μπορεῖ νὰ αἰστανθεῖ τὴν ποίησι. Πῶς ὅμως σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄλλοι ὀκτὸ Λόγοι, ὅχι μόνον δὲν εἶναι ποιήματα με πολλὴ ἀξία, ἀλλὰ καὶ πῶς σ' αὐτὰ ἐπικρατεῖ περσοτέρου τὸ ἀντιποιητικόν, τὸ ἀντικαλλιτεχνικόν στοιχείον, δὲν πιστεῖται νὰ χρειάζεται παρὰ ἓνας νοῦς γυμνασμένον λιγάκι περσοτέρου ἀπὸ τοῦ κ. Π. Φλ. γιὰ νὰ τὸ νόσει. Κ' ἐδῶ, ξαναλέω, εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς παιδαγωγικῆς ἀξίας τῆς ποίησος τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Παλαμᾶ γιὰ τοὺς νέους ποιητῆς μᾶς. Ὅχι γιὰ νὰ κατεβάσω τὴν ἀξία τοῦ Παλαμᾶ, ὅχι ἀκόμα γιὰ νὰ ἀποδώσω μίαν δικαιοσύνη κ' ἓνα σεβασμὸν, ποῦ χρωστάμε νὰ ἔχομε σὲ ὅ,τι ὑπερσοτέρου ἔχομε στὰ γράμματά μᾶς, μὰ γιὰ νὰ φυλάξω ὅποιος μᾶς στοὺς νέους ποιητῆς μᾶς εἶναι ἄξιοι νὰ φυλαχτοῦν ἀπὸ τὸν εὐκόλον κίντυνον τοῦ παραστρατισματος, γιὰ τοῦτο τόνισα τὴν διαφορὰ καὶ τὴν τὸ νίζω. Μίαν ἀρετὴν τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ ἴσως με τὴν ὑπερβολὴν τῆς νὰ στάθηκε μὴ ἀπὸ τίς αἰτίες νὰ πομείνουν μισοτελειωμένα τὰ ποιήματά του, εἶναι ὁ μέγας σεβασμὸς στὴν τέχνη, τὸ πάσκιμα τὸν γιὰ τὴν ἀριότητα, τὸ κυριαρχημα τῆς φαντασίας του, ἡ ὑποταγὴ τῆς ἐμπνευσης του στὴν καλλιτεχνικὴ

ἀπαίτησι, ἡ ἀυστηρότητα στὸν ἑαυτὸν του, ἡ πειθαρχία. Αὐτὴν τὴν πειθαρχία, τὸ συγκράτημα, τὸν αὐτογνωρισμὸ βρίζω καὶ τὰ ἔχουν περσοτέρου ἀπ' τὸν ποιητὴν τοῦ «Δωδεκάλογου» οἱ ποιητῆς ποῦ ἀναφερα στὴν πρώτη ἀπόκρισή μου στὸν κ. Π. Φλ. καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἔφερα παράδειγμα, δίχως νὰ θέλω νὰ πῶ με τοῦτο πῶς μᾶς ἔδωσαν ἐκεῖνοι ἔργα τῆς ποητικῆς ἀξίας σὰν τοῦ Παλαμᾶ, οὔτε πῶς ὄση περσοτέρου ποιητικὴ εὐλικρίνεια καὶ ἂν ἔχουν, ἔχουν κίόλας τὴν ὀρμὴ καὶ τὸ πλάτος τοῦ ξανοίγματος τοῦ ποιητῆ τῆς «Ἀσάλευτης ζωῆς». Μὰ μοῦ φαίνεται σὰ νὰ μὴν εἶναι ἀρετὸν τὸ πλάτος, ὅταν πολὺ συχνὰ ἀπλώνεται σὲ ῥήχος καὶ ὅταν κίόλας ἀρετὰ συχνὰ ἀδυνατεῖ νὰ πάρει τὴν πλαστικὴν ἐκφραση, τὴ μόνη ποῦ ἐνεργεῖ καλλιτεχνικῶς. Μὰ γιὰ νὰ νηθοῦν κάπως καθαρότερα αὐτὰ, θὰ χρειάζονταν μίαν ματιὰν στὸ ἴδιο τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ καὶ τούτῃ δυστυχῶς ἀναγκάζομαι νὰ τὴν περιορίσω, καθὼς εἶπα, σ' ἓνα μόνον μέρος του. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ποίησος τοῦ Παλαμᾶ μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι τὸ λυρικὸ μεθύσι, ὅπως τὸ